

F. Hermanson, Söndagskolllärarkatekes 1931, 1939

Söndagsskollärarkatekes

En kort

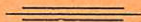
Pedagogik

och

Metodik

av

Berta Hermanson

Pedagogik.

Pedagogik är läran om uppfostran.

Metodik är läran om undervisningssättet.

Pedagogik, läran om uppfostran.

Uppfostran är uppfostrarens medvetna inverkan på barnet uti ett bestämt syfte.

För att förstå detta syfte bör några ord nämnas

- 1) om barnet,
- 2) om människans trefald,
- 3) om uppfostrans syfte eller ändamål.

B a r n e t.

Då vi studera barnet, öppnar sig för oss en ny värld, barnavärlden, nästan lika ny som hednavärlden, då vi börja studera denna. Barnet är i allt olika än den fullvuxna. Barnets hjärta pulserar alldeles på ett annat sätt, nerverna äro olika, benbyggnaden mjukare, hjärnan mindre utvecklad. Ännu större olikheter företer barnets själsliv. **Barnpsykologin** eller läran om barnets själsliv är ett viktigt studium för varje lärare. Om vi ej vid uppfostran göra skillnad mellan barn och vuxna, komma vi aldrig att göra intryck på barnet, vi kunna aldrig komma in i barnets hjärta, men stor välsignelse få vi erfarra, ifall vi följa de riktlinjer, som pedagogiken, metodiken och barnpsykologin angiva.

Med avseende å barnet är viktigt för en söndagsskollärare:

1) Att äga trosiver, att tro att Jesus Kristus skall uträtta något stort med barnet. Vi kunna aldrig tänka för stort om barnet.

2) Att älska barnet. Och huru skulle vi ej älska det! Det har ju möjligheter till allt. Det besitter på en gång något bräckligt men tillika något härligt och klart. Det är en underbar vederkvickelse att se in i barnets öga.

3) Att äga en viss bildning, så att man kan anpassa sig efter barnets ståndpunkt.

4) Att känna vördnad för barnen, som i framtiden kunna bliva av betydelse för ett helt land, ja för en värld. De bästa predikanter ha va varit söndagsskolbarn.

5) Att behandla barnet såsom en Jesu Kristi egendom. Var rädd om det! Lägg band på dig själv, avspisa ej barnet, då det kommer med sina frågor.

6) Att minnas, att Jesus och barnen höra tillsammans.

7) Att ihågkomma, att Jesus har stor kärlek till barnet: faderskärlek, modersömhet.

8) Att tänka på, att barnet har naturanlag för kristendomen. Just det, att barnet Jesus tilltalar barnen i världen, är ett bevis för kristendomen.

Viktigt är ock att minnas:

9) Att barnet ser allt och har en stor efterhärmningsförmåga,

10) är lätt att ledas in på Jesu smala väg,

11) tror lätt samt har

12) en livlig fantasi. Därför kan det lätt ledas in i Guds underbara ord.

M ä n n i s k a n s t r e f a l d.

Människan består av kropp, själ och ande. Nu säger visserligen Luther: Jag tror, att Gud o. s. v. givit mig **kropp** och **själ**, ja, men han förnekar heller aldrig Pauli ord: Fridens Gud helge Eder, så att hela Eder ande, själ och kropp må finnas ostraffliga i vår Herres Jesu Kristi tillkommelse! Detta är en viktig av världsmänniskorna ofta förnekad omständighet. De ställa ofta det sköna, konsten och estetiken i stället för kristendomen: De inse icke att konsten, musiken, färgkonsten o. s. v. äro själiska njutningar. Sinne för konsten är en god gåva, men den höjer dock icke människan till det **rent andliga**. En oandlig människa har ej Guds Ande, blott kropp och själ.

Om en sådan människa säger bibeln: Ve, den människa, från vilken min ande är viken. Den psykiska eller själiska människan förnimmer intet av vad den pneumatiska eller andliga människan tillhör, det är henne en galenskap, hon kan icke begripa det. Både kroppen och själen äro Guds härliga gåvor, men hans avsikt med sitt barn är att **utveckla** det så, att både kropp och själ skola bliva förändligade och därigenom förhäriligade. Detta är Guds idé, hans avsikt med oss.

U p p f o s t r a n s ä n d a m å l.

Ett verk är **harmoniskt**, då det råder en **fullständig överensstämmelse** mellan ett verks, ett **konstverks idé och form**. Guds idé, hans avsikt med oss är, att vi skola bliva förändligade så, att hans bild, gudsavbilden allt mer framträder i hela vår varelse. Detta är en harmonisk utveckling. Det finnes en riktning inom pedagogiken, som kallas **den realistiska uppfostran**.

Realisterna anse „att barnet bäst utvecklas, ifall man strävar till, att naturenligt uppfostra det”. De utgå från misstaget, att människan av naturen är **god**, man skall blott undandraga barnet inflytandet av många människor och stora städer, låta det uppväxa på landet och så mycket som möjligt i naturens sköte, i enkla förhållanden. I sin undervisning lägga realisterna största vikten på matematiken och naturvetenskaperna, zoologin, botaniken, geografin, fysiken.

Den andra riktningen inom pedagogiken kallas **den humanistiska skolan**. Humanisterna anse som de viktigaste ämnen religionsläran, historien, de klassiska språken: grekiskan, hebreiskan, latinet, litteraturhistorien, emedan dessa förädla människan och uppfostra henne till det **goda**, det **sköna**, det **sanna**. Alla humanister hava dock icke klart för sig människans trefald och vikten av att både kroppen och själen skola bli **förändligade**.

Vad är det, som skiljer människan ifrån djuren, det som utgör Guds avbild i människan?

Hon har en odödlig ande.

Därtill hör **fri vilja, förnuft eller tanke** och **känsla**.

Fri vilja. Denna blev visserligen genom synden försvagad men icke h. o. h. tillintetgjord, ty en människa kan, då Gud sträcker sin hand mot henne, underlåta att motstå honom. Hon kan, om hon använder sin vilja, böja sig för honom i bön. Hon har fått fri vilja för att bli i tillfälle att **välja** mellan gott och ont.

Förnuft (tanke). Människan kan tänka över sig själv d. v. s. vara i sin tanke på en gång subjekt och objekt. Detta kunna ej djuren. Hon kan tänka på, fatta de eviga sanningarna. Detta kunna ej djuren.

Känsla. Människan kan lära sig att älska Gud och med sitt hjärtas kärlek träda genom

Jesus Kristus i personlig förbindelse med Gud. Detta kunna ej djuren.

Emedan djuren hava ett slags själ, kunna de hysa tillgivenhet, vara rätt förståndiga, kloka, minnesgoda (t. ex. hästen, hunden), men på samma sätt, som människan äga de icke de ovannämnda egenskaperna, emedan de icke ha-
va en odödlig ande.

För en religionslärare, en söndagsskollärare är viktigt att veta, vad som är den kristligt humanistiska uppfostrans ändamål.

Den kristligt humanistiska uppfostrans ändamål:

Den kristligt humanistiska uppfostran tar inom sitt område allt, vad kristendomen, vetenskapen och konsten, allt vad livet och världen erbjuda, på det att den unga människans allsidiga, harmoniska utveckling må försiggå, på det att hon med sin vilja må fatta friheten, med sitt förnuft sanningen, med sin känsla kärleken, eller med bibelns ord, på det att en Guds människa, andemänniskan, må vara fullbordad, till alla goda gärningar skicklig.

Det är naturligt att ett av uppfostrans huvudmedel är undervisningen.

Läran om undervisningssättet kallas metodik.

Till pedagogiken hör ock som ett särskilt ämne **pedagogikens historia.**

Schweizaren Pestalozzi kallas pedagogikens, den nyare pedagogikens fader.

Metodik.

Lärogången kan vara: analytisk eller syntetisk.

Den analytiska eller sönderdelande lärogången börjar med de enskilda delarna och kommer till begreppet, regeln, huvudsanningen t. ex.: Då vi vilja komma till huvudsanningen, regeln: Du skall inga andra gudar hava jämte mig, kunna vi berätta om den hedniska härföraren **Nae-man**, som tillbad avgudar, som blev spetälsk och kom till Guds profet, där han fick bot, varöver han blev så tacksam och glad, att han förklarade sig hädanefter vilja tjäna **Israels Gud alldeles i enlighet med Guds befallning: Du skall inga andra Gudar hava jämte mig.** Här hava vi sålunda från berättelsen, exemplet kommit till regeln, huvudsanningen.

Den syntetiska eller den sammanfattande lärogången går från regeln, från det hela, från huvudsanningen till enskildheterna och exemplen.

Ett exempel på syntetisk lärogång:

Läraren lär barnen sanningen, bibelordet: **Saligare är giva än taga** och berättar därefter som exempel berättelsen om **änkans skärv** samt berättelsen om söndagsskolbarnen, som en hel sommar genom bärplockning o. annat förtjänade så mycket, att de på hösten kunde skänka 50 mk vid missionsfesten till förmån för hednabarnen. Han berättar om den glädje, de då kände, och om den välsignelse som följde i hela söndagsskolan, vilken tillväxte.

Här har läraren kommit från regeln till exemplet.

I allmänhet böra vi alltid vid undervisningen av mindre barn följa den analytiska lärogången. På skolans högsta klasser följes den syntetiska lärogången. För mindre barn användes dock någon gång även den syntetiska lärogången t. ex. vid katekesundervisningen, vid läsningen av festtal, vid behandlingen av Joh. 3: 16, vid läsning av Pauli förmaningstal, psalmerna, profeterna.

U p p s t ä l l n i n g a v e n l e k t i o n .

5 moment.

I. Inledning. Inledningen har ett bestämt mål, nämligen: att fästa barnets uppmärksamhet vid ämnet i fråga. Pehr kommer till lektionen med huvudet fullt av tankar på sina kani-ner, Märta med minnet av dockans nya, vita klädning. Nu gäller det att leda de smås tankar till ett annat område. Det går icke genom att befalla: var nu uppmärksam, utan genom en rätt inledning, den kan vara alldeles kort t. ex. nu skall ni få höra en krigshistoria, eller ett **fö-beredande samtal** t. ex.: Läraren skall berätta om Moses räddning ur Nilfloden i Egypten. Då frågar han inledningsvis t. ex. om våren: Vilka sjunga nu glada i trädens toppar? Från vilket land hava flyttfåglarna kommit till oss? Från Egypten. Nu ska Ni få höra en historia från Egypten.

Vid berättelsen om, huru Jesus stillar stormen, säger läraren inledningsvis: Det är ljuvligt att vara på sjön. På vilken sjö har Ni rest?

Här ser Ni sjön Genetsaret. Nu ska Ni få höra om en båtfärd, som Jesus gjorde med sina

lärjungar på Genetsarets sjö. Som inledning kan ock en bild tjäna.

En gammal pedagog sade åt sina elever, blivande söndagsskollärare: „Det är omöjligt att hålla barnen uppmärksamma, om Ni icke även vid början av varje ny avdelning av lektionen gör en liten inledning, t. ex.: „Nu ska vi tala om det och det”.

II. Framställningen d. v. s. berättelsen, som läraren bör kunna utantill. Berättelsen bör komma ur lärarens hjärta. Det lyckas oss att berätta bra, om vi själva leva in i vår bibel. Vi böra läsa parallellställena. Tag tavlor, bilder till hjälp även vid framställningen. I framställningen berätta vi sålunda med **bibelns egna ord** och förklara endast de allra nödvändigaste orden helt kort t. ex. publikan = tulltjänsteman, farisé = en ivrare för lagen, saducé = en som ej trodde på uppståndelse, profet = lärare. Det lönar sig rikligen att lära sig den korta texten utantill men, **om** en sönd. sk. lärare är så slapp, att han ej orkar lära sig utantill sin text, så är det bäst, att han låter barnen **två** gånger läsa texten, som de i annat fall läsa **en gång efter** lärarens berättelse. Själv förlorar han mest genom sin slapphet. Han behärskar ju klassen på ett helt annat sätt, då han ser in i barnets öga **medan** han berättar än om han är bunden av boken.

III. Utvecklingen. Denna sker genom

- 1) samtal d. v. s. genom frågor och svar.
- 2) genom belysande exempel.

3) genom framhållande av berättelsens evighetssanningar såväl huvudsanningen som bisanningarna.

Viktigt är att före lektionen göra klart för sig, vilken huvudsanning berättelsen innehåller t. ex.

Berättelsen om fikonsträdet uppmanar till bättring.

Liknelsen om skatten och pärlan talar om himmelrikets dyrbarhet, härlighet.

Berättelsen om Abrahams uttåg, en uppmunt-
ran till lydnad.

Abrahams bön för Sodom, ämne: förbönen.

Vi säga icke: av denna berättelse lära vi oss
det och det utan huvudsanningen växer så att
säga fram under lektionen.

Till utvecklingen hör även **anknytningen** och **förbindelsen** med besläktade ting, t. ex. vid be-
rättelsen om Sauls omvändelse kan man påmin-
na om huru Sakeus blev en ny människa och om
huru Jesus talade med Nikodemus. Man kan
även **förbinda** med händelser ur k. historien t.
ex. vid historien om Stefanus martyrdöd berät-
telsen om Polykarpus. Till berättelsen om huru
Petrus uppväckte Tabita, kan man anknyta min-
net om Jairi dotters, enkans sons i Nain upp-
väckelse, Lazarus.

En sak, om vilken man mycket talar om i den
moderna metodiken är **apperseptionen**.

Apperseption är begreppsbildning på grund
av redan förefintliga föreställningar, t. ex.: Vi
vilja komma till begreppet **hednamission** och
hednamissionens vikt. Då kunna vi utgå från
något känt, t. ex. I budet eller berättelsen om se-
napsträdet, under vilket fåglarna få skydd, hed-
nabarnen få skydd, så snart deras föräldrar bli-
va kristna, eller vi kunna berätta o. påminna om
Pauli resor och så komma till begreppet hedna-
mission, men de små barnen hava icke någon
stor föreställningskrets. Därför måste vi skän-
ka dem föreställningar genom att **tala barns-**
ligt enkelt till dem, genom att under utvecklin-
gen riktigt **utmåla** händelserna. Då blir barnets
intresse och vilja väckt, känslan tilltalad och be-
greppsbildningen blir lätt. På detta sätt inverka

vi - under utvecklingen både på barnets känsla, vilja och eftertanke.

IV. Det fördjupande samtalet (jämte tillämpningen) berör naturligen berättelsens huvudsanning och ansluter sig till berättelsens huvudpersoner. Djupast är ju Jesus Kristus hela kristendomsundervisningens huvudperson. På honom, på att få barnen ledda till honom syftar ju varje söndagsskoltimme. Vi skola inte säga åt barnen några allmänna fraser om honom, några urvattnade meningar utan låta personerna i berättelsen och talen framstå så klara och enkla, att de bliva medel till att nå vårt höga mål. Det är nog den kristna lärarens egna, varma ord, som nå barnens hjärtan. Vid det fördjupande samtalet må läraren ock gärna **använda exempel och berättelser ur det levande livet**, men dessa historier få icke placeras som sockret i botten utan huvudsaken och slutet skall alltid utgöras av Guds ord, det levande ordet. Till det fördjupande samtalet hör tillämpningen på barnets eget liv. Men för att kunna göra en rätt tillämpning bör läraren ha studerat barnets sjäsliv, barnpsykologin och därtill hava gjort sig bekant med varje enskild elev, genom samtal med den enskilde, genom hembesök. Huru skall en lärare som aldrig besöker barnets hem kunna förstå den enskilda elevens fröjder, sorger, svårigheter, frestelser, fel. Vi måste giva oss tid att umgås med barnen, den mödan blir nog belönt.

V. Sammanfattningen. Vad vi lärt sammanfatta vi i ett minnesspråk i ett bibelord som inövas. Detta bibelspråk så att säga framväxer redan under utvecklingen och det fördjupande samtalet. Därigenom ställes det i organisk för-
 ening med lektionen. Vid början av den följande lektionen **utfrågas** bibelordet åter såsom ock den föregående timmens lärdom i **all korthet**.

Viktigt, utomordentligt viktigt är, att du icke genom din klumpiga behandling av texten gör det svårt för vår himmelske Fader att välsigna ordet på barnens hjärtan. Tillskriv icke genast den onde eller barnets elakhet, om det blir trött, oroligt och förefaller ointresserat. Felet ligger kanhända hos dig, att du icke känner eller icke följer metodikens anvisningar. Förutom lektionens uppställning ger oss metodiken även

- 1) Några allmänna regler.
- 2) Regler för det muntliga föredraget.
- 3) Regler för frågan.

N å g r a a l l m ä n n a m e t o d i s k a regler.

1) Undervisningen må gå från det närmare till det fjärmare, från det kända till det okända, från exemplet till regeln icke tvärtom.

2) Läraren må kunna sitt ämne så, att han kan undervisa utan bok.

3) Läraren må vinnlägga sig om enkelhet vid undervisningen.

4) Undervisningen bör endast omfatta sådana punkter, som förtjäna att framhållas, sådana, som äro av vikt för barnens närvarande och tillkommande liv. Alla onödiga tillägg och förklaringar äro ofta bevis på bristande kunskap, fattigdomsbevis.

Regler för det muntliga föredraget, berättandet.

1) Läraren må berätta klart, alltid fasthållande huvudsaken.

2) Läraren må, då han berättar vinnlägga sig om en ton, som angiver värme och intresse för saken, icke berätta släpigt och entonigt.

3) Läraren må icke i en följd berätta längre än barnens uppmärksamhet varar.

4) Vad läraren berättat, bör han så vitt möjligt låta barnen återgiva åtminstone genom att utfråga det berättade. I annat fall alstras ytlighet. Vi få ej låta barnen skumma något överstifrån utan se till, att det berättade blir barnets egendom.

Frå g a n d e t.

Bland det viktigaste är att ihågkomma:

1) Att frågan är bestämd, icke för vidsträckt, så att man kan giva många svar på den samma. .Hit hör ock, att frågan ej får vara för svår. Frågan: huru skapade Gud världen är för svår och för vidsträckt, ty svaret kan lyda: Genom sitt ord men även: Av intet.

2) Att frågan endast avser en, icke många saker på en gång. Vi fråga: när och var dog Paulus? Detta blir en dubbelfråga, som är ett fel.

3) Att frågan göres i en form, icke i många former på en gång. Således gillas icke frågan: Vad är ett förbund, huru förklarar Ni det, vilket ock är en dubbelfråga. Två skilda former för samma fråga åstadkommer begreppsförvirring hos barnet, blanda bort det och är ett fel.

4) Att frågan blott innehåller de allra nödvändigaste orden ty varje onödigt ord skingrar barnets uppmärksamhet och kan bliva orsaken till ett orätt svar, såsom fallet är med frågorna: Var dog Moses, som hade gjort folket så mycket gott?

Vad svarade då Petrus som tidigare sagt „om än alla förneka dig skall jag icke förneka dig”?

5) Att frågan icke uppställles så, att barnet endast behöver svara ett ja eller nej. Sådana frågor kallas ja och nej frågor. Frågan bör utveckla barnet, försätta det i självverksamhet, men sådana ja och nej frågor göra det icke. Sva-

ren på sådana frågor tjäna blott till att befästa lärarens egen tanke. Ännu sämre äro de s. k. fyllnadsfrågorna, t. ex.: Vem ledde Israels barn in i Kanans land nå Jo, jo, jo, su, su, su. Då har barnet blott att fylla i ett a så blir det Josua.

6) Att frågan icke får avbrytas, t. ex. om vi säga: Jesus kvarblev ej i graven utan uppsteg på — — —?

7) Att frågeordet står i början av satsen, icke: Tredje budet lyder huru?

V-frågorna äro i allmänhet goda frågor, likaså orsaks- och följdfrågorna.

8) Att tonvikten i frågan lägges på det ord, på vilket frågan stöder sig, icke: Vad var orsaken till att Kain hatade Abel? utan Vad var orsaken till att K. hatade Abel?

9) Att frågan gives hela klassen. Först sedan frågan är framställd, nämnes elevens namn, icke: Nå Gustav säg mig nu på huru många tavlor skrev Gud sin heliga lag? utan På huru många tavlor skrev Gud sin heliga lag? Gustav.

10) Att, då läraren fått svar på sin fråga, han icke upprepar svaret, vilket är onödigt och en tom tidsspillan, t. ex.: Ja Gud skrev sina 10 bud på två tavlor.

11) Då läraren fått svar på sin fråga, bör han se till, att svaret rätt behandlas. Observera hjälpfrågor, då frågan varit för svår. Man kan i stället för den fråga, som blivit obesvarad, uppställa två eller tre frågor och sålunda leda eleven på rätt.

12) Att, då frågan blir obesvarad, läraren i första rummet har att söka orsaken därtill hos sig själv. Han har icke genom nödiga upplysningar så att säga förberett frågan, som blivit för svår. Han har ej för vana att ordentligt förbereda sig. Han äger att omlägga sin undervisning.

Några allmänna råd särskilt för söndagsskollärare.

1) Gör din undervisning så mycket som möjligt praktisk, icke teoretisk och ställ så till, att barnets intresse väckes, att det har nöje av din undervisning. Härtill hör, att läraren vinnlägger sig om åskådlighet.

2) Låt icke din rädsla avhålla dig från undervisningen i söndagsskolan. Mycket bättre är att vara rädd än att vara djärv.

3) För mångordighet må du taga dig till vara likaså för vitser och oskick.

4) Köp tiden, indela tiden. Köp dig en stilla stund. Försaka, offra något för att få en stilla stund.

5) Bed Gud om att du skulle bliva en levande kristen.

6) Bed även om sinne för barnen. „Jag tycker barn äro tråkiga.”

7) Hav akt på dig själv så att du ej gör dig löjlig för barnen.

8) Skaffa dig kunskap genom studier. Obs. tidningar, lånebibliotek!

9) Glöm ej att bedja för din klass, glöm ej att bedja för varje enskild elev.

10) Glöm ej att redan på måndagen börja studera nästa söndagsskoltext. Läs din text utantill, då lever du in i textens ande. Skriv under veckan på ett papper upp sådant, som du märker att belyser texten.

11) Glöm ej att vara en föresyn i din vandel. Håll ditt ord!

12) Var uthållig.

13) Var punktlig.

14) Var ordentlig. Snygg men ej prålig, ej uppseendeväckande.

15) Var livlig, men låt livligheten vara parád med allvar.

16) Var angelägen om att draga unga krafter in i arbetet för söndagsskolan.

17) Lämpa din undervisning efter barnens utveckling och begåvning.

18) Gör dig bekant med varje enskild elev.

19) Se till, att de större barnen ej utan skäl övergiva sönd. skolan.

20) Besök flitigt textmötena, månadsmötena, årsfesterna, kurser, sönd. sk. kongresser.
